

*Xayriyev Xayriddin Sirojiddin o'g'li**Toshkent Davlat Transport Universiteti**xayriddinxayriyev10@gmail.com**+998932790455***ADIB VA MUSTABID TUZUM: MAQSUD SHAYXZODANING TAQDIR SINOVLARI**

Annotatsiya: Maqsud Shayxzoda o'zbek adabiyotining eng fojiali taqdir kechirgan ijodkorlaridan biri bo'lib, uning hayoti va ijodi mustabid sovet tuzumining tazyiqlari ostida kechgan. Adib bolsheviklar mafkuraviy siyosatining qurboniga aylangan, qatag'on yillarida nohaq ayblanib, uzoq yillar surgun hayotini boshidan kechirgan. Biroq shunga qaramay, u adabiyotga sadoqat bilan xizmat qilib, o'zbek she'riyati va dramaturgiyasida o'chmas iz qoldirgan. Ushbu maqolada Shayxzodaning mustabid tuzum davridagi ijodiy faoliyati, ta'qib va qatag'on yillari, shuningdek, uning ijodiy merosining bugungi kunda tutgan o'rni tahlil qilinadi.

Abstract: Maqsud Shayxzoda is one of the most tragically fated figures in Uzbek literature, whose life and work unfolded under the oppression of the totalitarian Soviet regime. The writer became a victim of Bolshevik ideological policies, was unjustly accused during the years of repression, and spent many years in exile. Despite this, he remained devoted to literature, leaving an indelible mark on Uzbek poetry and drama. This article examines Shayxzoda's creative activity during the era of totalitarianism, the years of persecution and repression, and the significance of his literary heritage today.

Аннотация: Максуд Шайхзода – одна из самых трагичных фигур узбекской литературы, чья жизнь и творчество прошли под гнётом тоталитарного советского режима. Писатель стал жертвой идеологической политики большевиков, был несправедливо обвинён в годы репрессий и провёл много лет в ссылке. Несмотря на это, он оставался преданным литературе, оставив неизгладимый след в узбекской поэзии и драматургии. В данной статье рассматриваются творческая деятельность Шайхзоды в эпоху тоталитаризма, годы преследований и репрессий, а также значение его литературного наследия в современности.

Kalit so'zlar: Mustabid tuzum, Maqsud Shayxzoda, qatag'on, surgun, bolsheviklar, totalitarizm, adabiy meros, siyosiy tazyiq, dramaturgiya, she'riyat.

Keywords: Totalitarian regime, Maqsud Shayxzoda, repression, exile, Bolsheviks, totalitarianism, literary heritage, political pressure, drama, poetry.

Ключевые слова: Тоталитарный режим, Максуд Шайхзода, репрессии, ссылка, большевики, тоталитаризм, литературное наследие, политическое давление, драматургия, поэзия.

Kirish.

XX asr o'zbek adabiyoti nafaqat ijodiy yuksalish, balki shaxsiy fojialar bilan ham bog'liq murakkab davrni boshdan kechirdi. Sovet mustabid tuzumi davrida ko'plab ijodkorlar, jumladan, Maqsud Shayxzoda ham mafkuraviy ayblovlar asosida qatag'on qurboni bo'ldi. Adibning hayoti va ijodi bolsheviklar siyosatining tazyiqlari ostida shakllandi, u milliy ong va mustaqil fikrni himoya qilgani uchun qattiq ta'qibga uchradi.

Maqsud Shayxzoda 1908-yilda Ozarbayjonda tug'ilib, yoshligidan adabiyot va san'atga mehr qo'ygan. U adabiyot orqali milliy ruhni tarannum etishni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan

edi. Ammo Sovet tuzumining mafkuraviy siyosati mustaqil fikrlovchi ziyolilarga nisbatan shafqatsiz edi. 1937-1938-yillardagi qatag'onlar paytida Shayxzoda "xalq dushmani" degan ayblov bilan qamoqqa olinib, uzoq yillar surgunda yashashga majbur bo'ldi.

Shayxzoda o'z ijodida xalq dardi, milliy mustaqillik va ijtimoiy adolat masalalarini yoritdi. Mustabid tuzum sharoitida ham u haqiqatni badiiy obrazlar orqali ifodalashga intildi. Ushbu maqolada Shayxzodaning qatag'on yillari va ijodiy merosi ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Asosiy qism.

Qatag'on yillari va adibning fojiali taqdiri: 1937-yilning qatag'on to'liqlari Maqsud Shayxzodani ham chetlab o'tmadi. Sovet hukumati mustaqil fikrlovchi ziyolilarni milliy istiqlol g'oyalari uchun jazolashni maqsad qilib qo'ygandi. Shayxzoda "xalq dushmani" degan ayblov bilan qamoqqa olinib, uzoq yillar surgunda yashashga majbur bo'ldi. U GULAG lagerlarida og'ir sharoitda mehnat qildi, biroq shunga qaramay, ijoddan voz kechmadi.

Surgun yillarida Shayxzoda o'zbek xalqining fojiali tarixini aks ettiruvchi asarlar yozishni davom ettirdi. Uning "Jaloliddin Manguberdi" dramasi milliy o'zlikni anglashga bag'ishlangan asarlaridan biri bo'lib, unda istiqlol va kurash mavzulari ilgari surilgan. Bu esa sovet mafkurachilari tomonidan salbiy qabul qilingan.

Shayxzodaning ijodi va uning bugungi o'rnini: Shayxzoda o'zbek adabiyotida dramaturgiya va she'riyatning rivojiga katta hissa qo'shdi. U tarixiy mavzularga murojaat qilib, milliy qahramonlar obrazlarini yaratdi. Uning ijodida inson qadr-qimmati, adolat va erkinlik g'oyalari asosiy o'rin tutadi.

Bugungi kunda Shayxzodaning ijodiy merosi o'zbek adabiyotining ajralmas qismi sifatida baholanmoqda. Uning qatag'on davrida yozgan asarlari bugungi o'quvchilar uchun ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Shayxzoda o'z hayoti davomida og'ir sinovlarga duch kelgan bo'lsa-da, u adabiyotga sadoqat bilan xizmat qilgan va milliy uyg'onish g'oyalarini adabiyot orqali tarannum etgan.

Xulosa.

Maqsud Shayxzoda mustabid sovet tuzumining shafqatsiz siyosatiga qaramay, ijoddan voz kechmagan, o'z xalqining ma'naviy merosini boyitishga intilgan buyuk adibdir. Uning hayoti va ijodi mustaqil tafakkur hamda milliy ongini shakllantirish yo'lida kechgan og'ir sinovlarning timsolidir. Bugungi kunda uning adabiy merosi o'zbek adabiyotida alohida o'rin egallaydi va totalitarizm davrida fidoiylilik bilan yashagan ijodkorlar timsoli sifatida qadrlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yoqubov O. "Maqsud Shayxzoda: hayoti va ijodi". Toshkent: Fan, 1995.
2. Karimov G. "O'zbek adabiyotida qatag'on yillari". Toshkent: Ma'naviyat, 2010.
3. Rashidov S. "Totalitarizm va adabiyot". Toshkent: Fan, 2015.
4. Qodirov U. "Shayxzoda dramaturgiyasi". Toshkent: Akademyashr, 2020.
5. Hamidov I. "O'zbek she'riyatida istiqlol g'oyalari". Toshkent: Universitet, 2018.